

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ένα Γερμανικό

ΡΕΚΒΙΕΜ

JOHANNES BRAHMS

Συνδιοργάνωση:

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
THESSALONIKI STATE SYMPHONY ORCHESTRA

Υπουργείο Πολιτισμού

Χορηγοί επικοινωνίας:

goculture.gr

EPT3
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΤΡΑ

 Αγγελιοφόρος **Αγγελιοφόρος**
στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ένα Γερμανικό

ΡΕΚΒΙΕΜ

JOHANNES BRAHMS

ΥΤΕ SELBIG ΣΟΠΡΑΝΟ
ΕGBERT JUNGHANNS ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ

ΧΟΡΩΔΙΑ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ"
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΧΟΡΩΔΙΑΣ: ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΜΥΡΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ένας επικήδειος του θανάτου: Johannes Brahms, Ένα Γερμανικό Ρέκβιεμ

Η μεγαλειώδης χορωδιακή ωδή προς το θάνατο με τίτλο *Ένα Γερμανικό Ρέκβιεμ, Op. 45*, δεσπόζει στη μουσική παραγωγή του Johannes Brahms. Η σύλληψη της ιδέας για τη σύνθεση του έργου τοποθετείται χρονικά στα μέσα της δεκαετίας του 1860 (όπως μαρτυρούν επιστολές του συνθέτη προς την Clara Schumann), καθοριστικό της όμως έναυσμα στάθηκε ο θάνατος της πολυαγαπημένης του μητέρας το 1865. Μετά την κηδεία της στο Αμβούργο, ο Brahms αφοσιώθηκε στη σύνθεση του *Ρέκβιεμ* η οποία ολοκληρώθηκε κατά τις μετακινήσεις του ανάμεσα στη Γερμανία και την Ελβετία¹.

Οι ερευνητές ανιχνεύουν στο *Ρέκβιεμ* μουσικό υλικό χρονολογούμενο ήδη από το 1854, από την εποχή δηλαδή που ο Robert Schumann αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει και εικάζουν ότι ο Brahms προόριζε το έργο αυτό, εν μέρει, ως αφιέρωμα στο μέντορά του. Πάντως, από την επιστολογραφία του με την Clara Schumann διαφαίνεται ότι ο Brahms άργησε να αποφασίσει ποια ακριβώς μορφή θα προσέδιδε στο έργο του, καθώς αρχικά προσανατολιζόταν προς τη σύνθεση μιας μικρότερης έκτασης Καντάτας. Τελικά σε εκείνη έστειλε τις παρτιτούρες με τα πρώτα ολοκληρωμένα μέρη του έργου του και από εκείνη έλαβε την πρώτη κριτική: «*Το Ρέκβιεμ που συνθέσατε με έχει εντελώς κατακλύσει. Είναι ένα μέγιστο έργο που κατακτά όσο τίποτε άλλο ολόκληρη την ύπαρξη ενός ανθρώπου. Η εμβριθής σοβαρότητα σε συνδυασμό με τη μαγεία της ποίησης οδηγεί σε ένα υπέροχο, βαθιά συγκινητικό, καταπραϊντικό αποτέλεσμα*». Ζητήματα όπως οι ιστορικές συγκυρίες και τα προσωπικά κίνητρα που οδήγησαν το συνθέτη στη δημιουργία του *Ρέκβιεμ*, καθώς επίσης και οι θρησκευτικές και ιδεολογικές προθέσεις του, δεν έχουν πάψει να απασχολούν έντονα τη μουσικολογική έρευνα μέχρι σήμερα. Ωστόσο η σύνδεση του έργου με συγκεκριμένα βιώματα του συνθέτη, αφ' ενός με τους θανάτους της Christiane Brahms και του Robert Schumann και αφ' ετέρου με τις φοβερές μνήμες του αιματηρού Αυστρο-πρωσικού Πολέμου², δεν μειώνει την οικουμενικότητά του. Το *Ρέκβιεμ*, κατά τα λεγόμενα του ίδιου του Brahms, «*δεν είναι τόσο γερμανικό, όσο πανανθρώπινο*».

Όταν πρωτοπαρουσιάστηκαν δημόσια τα τρία πρώτα μέρη του, το 1867, το μουσικόφιλο κοινό της Βιέννης διχάστηκε σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα³. Ιδιαίτερα προς το τέλος του 3^{ου} μέρους, τα σφυρίγματα και τα γιουχαϊσματα που ξέσπασαν από τις θέσεις των βαγκνεριστών κατόρθωσαν να υπερκαλύψουν ακόμη και τα εκκωφαντικά σφάλματα του εκτελεστή των κρουστών⁴. Την επόμενη ημέρα οι φίλοι και οπαδοί του Brahms, με άρθρα τους στον Τύπο, έσπευσαν να εκθειάσουν τη νεωτεριστική ποιότητα και την εντυπωσιακή δομή του έργου, ενώ οι ορκισμένοι εχθροί του τον κατακεραύνωναν με κριτικές που απέρριπταν το έργο ως λείψανο ενός στείρου σχολαστικισμού που προκαλεί ανυπόφορο θόρυβο.

¹ Φαίνεται ότι έως τον Αύγουστο του 1866 είχε ολοκληρωθεί η σύνθεση των μερών Νο. 1, 2, 3, 4 και 6. Η σύνθεση του 5^{ου} μέρους περατώθηκε τον Ιούνιο του 1868 και προστέθηκε στο έργο το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους.

² Πρόκειται για τον αποκαλούμενο «*πόλεμο των επτά εβδομάδων*», ο οποίος έληξε στις 3 Ιουλίου 1866 με την ολέθρια ήττα των Αυστριακών.

³ Η πρεμιέρα του έργου δόθηκε στη Βιέννη την 1^η Δεκεμβρίου 1867, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης συναυλίας εις μνήμην του Franz Schubert που διοργάνωσε ο «Σύλλογος των Φίλων της Μουσικής» της Βιέννης.

⁴ Οι κριτικές του καιρού καταλογίζουν στον εκτελεστή των κρουστών τονικά σφάλματα και υπερβολή στην ένταση της ερμηνείας του κατά το 3^ο μέρος, «*σαν να βρίσκεται κανείς μέσα σε μία ταχεία αμαξοστοιχία που δονείται και βροντάει καθώς διασχίζει μία σήραγγα*».

Αντιθέτως, θερμότερη υποδοχή επεφύλαξαν στο *Γερμανικό Ρέκβιεμ* 2.500 ακροατές, όταν εκτελέστηκε σε πιο ολοκληρωμένη μορφή χωρίς το 5^ο μέρος στη Βρέμη, το 1868⁵. Η καλλιτεχνική αυτή επιτυχία ακολουθήθηκε από την έντυπη εκτίμηση των μουσικοκριτικών. Σε όλα τα δημοσιεύματα εξάιρεται η περίτεχνη μορφή της σύνθεσης, ενώ τονίζεται ιδιαίτερα η ανάμιξη παραδοσιακών στοιχείων, όπως η αντίστιξη, με σύγχρονους ηχητικούς και ρυθμικούς χειρισμούς.

Έκτοτε, σε κάθε δημόσια παρουσίασή του, αρχικά στη Γερμανία⁶ και στη συνέχεια σε ολόκληρο το δυτικό κόσμο, το *Γερμανικό Ρέκβιεμ* κατόρθωνε να εγείρει εγκώμια αλλά και αποδοκιμασίες, να κερδίζει την εκτίμηση αλλά και την απαξίωση, αποτελώντας αντικείμενο κριτικής διαμάχης και προκαλώντας θύελλα αντιδράσεων, συχνά σε σημείο πολεμικής, τόσο για τη μουσική όσο και για τα κείμενα που ο ίδιος ο συνθέτης είχε επιλέξει. «Μοντέρνο», «δύσκολο», «αμφιλεγόμενο», «ακαδημαϊκό», «παρωχημένο», «πρωτοποριακό», «βλάσφημο» είναι κάποιοι από τους χαρακτηρισμούς που η κριτική του τότε και του σήμερα επέλεξε να προσδώσει στο *Γερμανικό Ρέκβιεμ*.

Από το σύνολο των κριτικών αυτών ξεχωρίζουν οι σαρκαστικές παρατηρήσεις του Richard Wagner, όταν αποκάλεσε περιφρονητικά το έργο «εθνικό επικήδειο» που κανείς Γερμανός δεν θα επιθυμούσε να ακουστεί πάνω από τον τάφο του. Αντίστοιχα, ο ένθερμος βαγκνεριστής George Bernard Shaw, θεωρεί ότι ένα τέτοιο συμπαγές μουσικό κατασκευάσμα δεν μπορεί να ανήκει παρά σε έναν πρώτης τάξεως νεκροθάφτη. Στον αντίποδα, ο Arnold Schoenberg, σε άρθρο του με τίτλο «*Μπραμς, ο πρωτοπόρος*», επανεκτιμά το έργο αναγνωρίζοντάς του πλήθος νεωτερικών αρετών και εκθειάζοντας το μοντερνισμό του.

Κύρια ιδιαιτερότητα της μοναδικής στο είδος της, χορωδιακής αυτής σύνθεσης, είναι το γεγονός ότι δεν παραπέμπει στη στερεότυπη παράδοση των ρωμαιοκαθολικών Ρέκβιεμ, των νεκρώσιμων δηλαδή ακολουθιών. Το πρωτογενές της υλικό προκύπτει από μία συρραφή βιβλικών κειμένων σε λουθηριανή γερμανική μετάφραση με θέμα το θάνατο, το θρήνο και την παρήγορο εγκαρδίωση. Ο δημιουργός του έχει προσεκτικά συνδυάσει δεκαεπτά μεμονωμένες περικοπές από την *Παλαιά* και την *Καινή Διαθήκη*, καθώς και από τα *Απόκρυφα Ευαγγέλια*, δημιουργώντας έναν ποιητικό ιστό βιβλικής υφής. Το έργο προσεγγίζει τις διαφορετικές όψεις της ζωής και του θανάτου. Σε αντίθεση προς τα άλλα Ρέκβιεμ, ο Brahms δεν εστιάζει στο δέος του θανάτου και το φόβο της τελικής κρίσης, αλλά στα ανθρώπινα συναισθήματα που περιβάλλουν το χαμό ενός αγαπημένου προσώπου, μετατοπίζοντας το ενδιαφέρον του από τους νεκρούς στους ζωντανούς. Στη θέση της *Ημέρας Οργής του Κυρίου (Dies irae)* τοποθετεί τη θεία ευσπλαχνία, τη μετουσίωση του θανάτου σε ζωή, την ανακούφιση από τους πόνους και την αιώνια και πολυπόθητη ανάπαυση.

⁵ Η συναυλία δόθηκε τη Μεγάλη Παρασκευή, 10 Απριλίου 1868, στο ναό του Αγίου Πέτρου της Βρέμης.

⁶ Το έργο -ολόκληρο πλέον- παρουσιάστηκε στη συνέχεια (το Φεβρουάριο του 1869) στην Κολωνία και τη Λειψία. Ακολούθησαν όλες οι μεγάλες γερμανικές πόλεις το επόμενο έτος.

Το γερμανικό βιβλικό κείμενο του *Ρέκβιεμ* έχει προσφέρει το ιστορικό υπόβαθρο αλλά και το φιλοσοφικό βάθος πάνω στο οποίο οικοδομείται το ιδιότυπο αυτό αμάλγαμα προχωρημένης αρμονικής γλώσσας και πατροπαράδοτων αντιστικτικών τεχνικών, ανάμεσα στις οποίες ο κυρίαρχος πολυφωνικός χαρακτήρας του. Το έργο επιμερίζεται σε επτά μέρη και εκτελείται από δύο μονωδούς (υψίφωνο και βαρύτονο), μικτή χορωδία και συμφωνική ορχήστρα με εκκλησιαστικό όργανο. Είναι ως επί το πλείστον αργό ως προς το ρυθμό και κινείται μέσα σε μία θολή χρωματική κλίμακα.

Το *Γερμανικό Ρέκβιεμ* αρχίζει και τελειώνει με δύο εκτεταμένα, συγγενικά θεματικά χορωδιακά μέρη που αποδίδονται με συγκρατημένη τρυφερότητα (1^ο και 7^ο μέρος), προχωράει με το στιβαρό βηματισμό του επικήδειου εμβατηρίου (2^ο μέρος), αναπτύσσεται με τη μορφή της φούγκας (2^ο, 3^ο και 6^ο μέρος), διανθίζεται με περίτεχνους αντιφωνικούς διαλόγους (4^ο μέρος), συνεχίζει με το καθησυχαστικό τραγούδι της υψίφωνου (5^ο μέρος) και κορυφώνεται σε ένα δραματικό κρεσέντο (6^ο μέρος) για να καταλήξει στην παρηγορητική συμφιλίωση με το θάνατο (7^ο μέρος). Αξίζει να σημειωθεί ότι και τα τρία μέρη που αρχίζουν με ελάσσονα τροπικότητα, τελειώνουν με μείζονα, από το σκότος δηλαδή και την απειλή, πορεύονται προς το φως.

Στις μέρες μας το *Γερμανικό Ρέκβιεμ* είναι ένα από τα δημοφιλέστερα συναυλιακά έργα του διεθνούς μουσικού ρεπερτορίου. Πρόκειται για μία σύνθεση που ενσωματώνει στο κείμενο και τη μουσική της τόσο τις προσωπικές μεταφυσικές αγωνίες του συνθέτη, όσο και τα μεγάλα φιλοσοφικά ερωτήματα των μέσων του 19^{ου} αιώνα, μιας εποχής που σημαδεύεται από το θάνατο των ρομαντικών ουτοπιών. Το ίδιο το έργο αντανακλά με ενάργεια μία πνευματικότητα ιδιότυπα γερμανική. Υπό την έννοια αυτή, ο Johannes Brahms μας προσέφερε ένα πανανθρώπινο, αλλά και ένα κυριολεκτικά «γερμανικό» *Ρέκβιεμ*.

Αύρα Ξεπαπαδάκου

Βιβλιογραφία

- Avins, Styra (ed.), *Johannes Brahms: Life and letters*, Oxford; New York: Oxford University Press, 1997.
- Bell, A. Craig, *Brahms: The vocal music*, Madison, N. J.: Farleigh Dickinson University Press, 1996.
- Blum, Klaus, *Hundert Jahre Ein Deutsches Requiem von Johannes Brahms*, Tutzing: Hans Schneider, 1971.
- Evans, Edwin, *Handbook to the vocal works of Brahms*, New York: B. Franklin, 1970.
- Frisch, Walter (ed.), *Brahms and his world*, Princeton: Princeton University Press, 1990.
- MacDonald, Malcolm, *Brahms*, New York: Schirmer Books, 1990.
- Musgrave, Michael, *Brahms: A German Requiem*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Musgrave, Michael, *The Cambridge Companion to Brahms*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Schoenberg, Arnold, "Brahms the progressive" στο: Stein, Leonard (ed.), *Style and Idea in Music*, Berkeley, University of California Press, 1975, σ. 398-442.
- Swafford, Jan, *Johannes Brahms: A biography*, New York: Alfred A. Knopf, Random House Inc., 1997.

I. CHOR

Selig sind, die da Leid tragen,
denn sie sollen getröstet werden.

[*Matthäus 5, 4*]

Die mit Tränen säen,
werden mit Freuden ernten.
Sie gehen hin und weinen
und tragen edlen Samen
und kommen mit Freuden
und bringen ihre Garben.

[*Psalm 125 (126), 5 und 6*]

II. CHOR

Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
und alle Herrlichkeit des Menschen
wie des Grases Blumen.
Das Gras ist verdorret
und die Blume abgefallen.

[*Petrus 1, 24*]

So seid nun geduldig, lieben Brüder,
bis auf die Zukunft des Herrn.
Siehe, ein Ackermann wartet
auf die köstliche Frucht der Erde
und ist geduldig darüber,
bis er empfahe den Morgenregen und Abendregen.

So seid geduldig.

[*Jakobus 5, 7*]

I. ΧΟΡΩΔΙΑ

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες,
ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

[*Κατὰ Ματθαῖον, Κεφάλαιο 5, 4*]

Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν
ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι.
Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἐκλαιον
βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν·
ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει
αἶροντες τὰ δράματα αὐτῶν.

[*Ψαλμός 125, 5 καὶ 6*]

II. ΧΟΡΩΔΙΑ

Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος,
καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου
ὡς ἄνθος χόρτου·
ἐξηράνθη ὁ χόρτος,
καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.

[*Ἐπιστολὴ Πέτρου Α', Κεφάλαιο 1, 24*]

Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί,
ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου.
Ἴδού ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται
τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς,
μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ
ἕως λάβῃ ὑετὸν πρῶϊμον καὶ ὄψιμον.
Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς.

[*Ἐπιστολὴ Ἰακώβου, Κεφάλαιο 5, 7*]

Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
und alle Herrlichkeit des Menschen
wie des Grases Blumen.
Das Gras ist verdorret
und die Blume abgefallen.
Aber des Herrn Wort bleibet in Ewigkeit.
[Petrus 1, 24 und 25]

Die Erlöseten des Herrn werden wiederkommen
und gen Zion kommen mit Jauchzen;
Freude, ewige Freude,
wird über ihrem Haupte sein;
Freude und Wonne werden sie ergreifen,
und Schmerz und Seufzen
wird weg müssen.
[Jesaja 35, 10]

Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος,
καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου
ὡς ἄνθος χόρτου·
ἐξηράνθη ὁ χόρτος,
καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.
Τὸ δὲ ρῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
[Ἐπιστολὴ Πέτρου Α', Κεφάλαιο 1, 24 καὶ 25]

Καὶ συνηγμένοι διὰ Κύριον
καὶ ἀποστραφήσονται καὶ ἤξουσιν εἰς Σιών
μετ' εὐφροσύνης, καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος
ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν·
ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν
αἴνεσις καὶ ἀγαλλίαμα,
καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς.
[Ἠσαΐας, Κεφάλαιο 35, 10]

III. BARITON UND CHOR

Herr, lehre doch mich,
 daß ein Ende mit mir haben muß
 und mein Leben ein Ziel hat
 und ich davon muß.
 Siehe, meine Tage sind
 einer Hand breit von Dir,
 und mein Leben ist wie nichts vor Dir.

Ach, wie gar nichts sind alle Menschen,
 die doch so sicher leben.
 Sie gehen daher wie ein Schemen
 und machen ihnen viel vergebliche Unruhe;
 sie sammeln und wissen nicht,
 wer es kriegen wird.
 Nun, Herr, wes soll ich mich trösten?
 Ich hoffe auf Dich.

[Psalm 38 (39), 5-8]

Der Gerechten Söelen sind in Gottes Hand,
 und keine Qual ruhret sie an.

[Weisheit Salomos 3, 1]

IV. CHOR

Wie lieblich sind Deine Wohnungen,
 Herr Zebaoth!
 Meine Seele verlangt und sehnet sich
 nach den Vorhöfen des Herrn;
 mein Leib und Seele freuen sich
 in den lebendigen Gott.
 Wohl denen, die in Deinem Hause wohnen,
 die loben Dich immerdar.

[Psalm 83 (84), 2, 3 und 5]

III. ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΟΡΩΔΙΑ

Γνώρισόν μοι, Κύριε,
 τὸ πέρασ μου καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου,
 τίς ἐστίν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ.
 Ἴδού παλαιστάς
 ἔθου τὰς ἡμέρας μου,
 καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡσεὶ οὐθέν ἐνώπιόν Σου·
 πλήν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἀνθρώπος ζῶν.

Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἀνθρώπος,
 πλήν μάτην ταρασσεται·
 θησαυρίζει
 καὶ οὐ γινώσκει
 τίνι συνάξει αὐτά·
 καὶ νῦν τίς ἡ ὑπομονή μου;
 Οὐχί ο Κύριος;
 Καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρά Σοί ἐστίν.
 [Ψαλμός 38, 5-8]

Δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ,
 καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος.
 [Σοφία Σολομώντος, Κεφάλαιο 3, 1]

IV. ΧΟΡΩΔΙΑ

Ὡς ἀγαπητά τὰ σκηνώματά Σου,
 Κύριε τῶν δυνάμεων.
 Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου
 εἰς τὰς αὐλάς τοῦ Κυρίου.
 Ἡ καρδία μου καὶ ἡ σὰρξ μου
 ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ Θεόν ζῶντα.
 Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ Σου,
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων αἰνέσουσί Σε.
 [Ψαλμός 83, 2, 3 καὶ 5]

V. SOPRAN UND CHOR**SOPRAN**

Ihr habt nun Traurigkeit,
aber ich will euch wieder sehen,
und euer Herz soll sich freuen,
und eure Freude soll niemand von euch nehmen.

[Johannes 16, 22]

CHOR

Ich will euch trösten,
wie einen seine Mutter tröstet.

[Jesaja 66, 13]

SOPRAN

Sehet mich an: Ich habe eine kleine Zeit
Muhe und Arbeit gehabt
und habe großen Trost gefunden.

[Jesus Sirach 51, 35]

CHOR

Ich will euch trösten.

[Jesaja 66, 13]

V. ΣΟΠΡΑΝΟ ΚΑΙ ΧΟΡΩΔΙΑ**ΣΟΠΡΑΝΟ**

Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε·
πάλιν δὲ ὀψομαι ὑμᾶς
καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία,
καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

[Κατὰ Ἰωάννην, Κεφάλαιο 16, 22]

ΧΟΡΩΔΙΑ

Ὡς εἶ τινα Μήτηρ παρακαλέσει,
οὕτως καγὼ παρακαλέσω ὑμᾶς.

[Ἡσαΐας, Κεφάλαιο 66, 13]

ΣΟΠΡΑΝΟ

Ἴδετε ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν
ὅτι ὀλίγον ἔκοπίασα
καὶ εὖρον ἑμαυτῷ πολλὴν ἀνάπαυσιν.

[Σοφία Σειράχ, 51, 35]

ΧΟΡΩΔΙΑ

Οὕτως καγὼ παρακαλέσω ὑμᾶς.

[Ἡσαΐας, Κεφάλαιο 66, 13]

VI. BARITON UND CHOR**CHOR**

Denn wir haben hie keine bleibende Statt,
sondern die zukünftige suchen wir.

[Herbräer 13, 14]

BARITON UND CHOR

Siehe, ich sage euch ein Geheimnis:
Wir werden nicht alle entschlafen,
wir werden aber alle verwandelt werden;
und dasselbige plötzlich in einem Augenblick
zu der Zeit der letzten Posaune.

CHOR

Denn es wird die Posaune schallen,
und die Toten werden auferstehen unverweslich;
und wird werden verwandelt werden.

BARITON

Dann wird erfüllet werden das Wort,
das geschrieben steht:

CHOR

Der Tor ist verschlungen in den Sieg.
Töd, wo ist dein Stachel!
Holle, wo ist dein Sieg!

[Korinther 15, 51 und 52, 54 und 55]

Herr, Du bist würdig
zu nehmen Preis und Ehre und Kraft,
denn Du hast alle Dinge erschaffen,
und durch Deinen Willen haben sie das Wesen
und sind geschaffen.

[Offenbarung Johannes 4, 11]

VI. ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΟΡΩΔΙΑ**ΧΟΡΩΔΙΑ**

Οὐ γάρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν,
ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

[Προς Εβραίους, Κεφάλαιο 13, 14]

ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΟΡΩΔΙΑ

Ἴδού μυστήριον ὑμῖν λέγω·
πάντες μὲν οὐ κοιμηθήσόμεθα,
πάντες δὲ ἀλλαγθήσόμεθα,
ἐν ἀτόμῳ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ,
ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.

ΧΟΡΩΔΙΑ

Σαλπίζει γάρ,
καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι,
καὶ ἡμεῖς ἀλλαγθήσόμεθα.

ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ

Τότε γενήσεται
ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος:

ΧΟΡΩΔΙΑ

Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.
Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον;
Ποῦ σου, Ἄδη, τὸ νίκος;

[Προς Κορινθίους Α', Κεφάλαιο 15, 51, 52, 54 καὶ 55]

Ἄξιος εἶ, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν,
λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν,
ὅτι Σὺ ἔκτισας τὰ πάντα,
καὶ διὰ τὸ θέλημά Σου ἦσαν
καὶ ἐκτίσθησαν.

[Αποκάλυψις Ἰωάννου, Κεφάλαιο 4, 11]

VII. CHOR

Selig sind die Toten,
die in dem Herren sterben,
von nun an.

Ja, der Geist spricht,
daß sie ruhen von ihrer Arbeit;
denn ihre Werke folgen ihnen nach.

[Offenbarung Johannes 14, 13]

VII. ΧΟΡΩΔΙΑ

Μακάριοι οἱ νεκροί
οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες
ἀπ' ἄρτι.

Ναί, λέγει τὸ Πνεῦμα,
ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν·
τά δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.
[Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, Κεφάλαιο 14, 13]

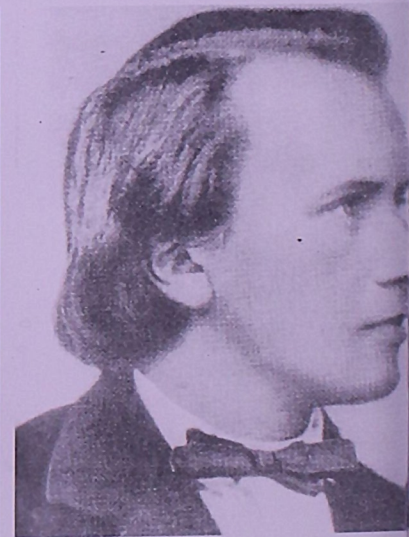

Robert & Clara Schumann

Ο Brahms σε νεαρή ηλικία
με ένα φίλο του

Ο Brahms στα είκοσί του χρόνια

Johannes Brahms

19

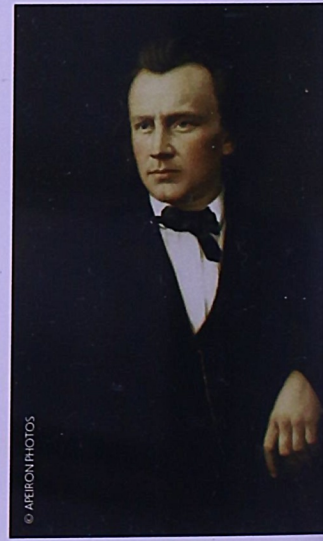
- 1833** **7/5:** Γεννιέται στο Αμβούργο, στην οδό Speckgang 24, ο Johannes Brahms, το δεύτερο παιδί (πρώτη η Elise, γεννημένη το Φεβρουάριο του 1831) του κοντραμπασίστα Johann Jacob Brahms και της ξενοδόχου Johanna Henrica Christiane Nissen. Η μητέρα του είναι δεκαεπτά χρόνια μεγαλύτερη από τον πατέρα του. Η οικογένεια Brahms ανήκει στα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα της αστικής τάξης του Αμβούργου της εποχής.
- 1835** **26/3:** Γέννηση του μικρότερου αδερφού του, Fritz.
- 1839** Ο μικρός «Hannes» αρχίζει τα πρώτα μαθήματα μουσικής με τον πατέρα του και στη συνέχεια εγγράφεται στην ιδιωτική μουσική σχολή του Heinrich Voss.
- 1840** Αρχίζει μαθήματα πιάνου με δάσκαλο τον Otto Friedrich Willibald Cossel. Το ίδιο έτος, ο Γερμανός μουσουργός Robert Schumann παντρεύεται την πιανίστα Clara Wieck, μία γυναίκα που θα διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο στη ζωή του Brahms.
- 1841** Η οικογένεια Brahms μετακομίζει στον αριθμό 29 της οδού Dammthorwall.
- 1843** Πρώτη εμφάνιση του Brahms ως πιανίστα σε ηλικία δέκα ετών. Ακολουθεί πρόταση για περιοδεία στην Αμερική από έναν ιμπρεσάριο, η οποία απορρίπτεται από τον Cossel.
- 1845** Μαθητεύει κοντά στο μουσικοπαιδαγωγό Eduard Marxsen, ο οποίος τον προορίζει για σολίστα και τον αποθαρρύνει να ασχοληθεί με τη σύνθεση. Ωστόσο ο δωδεκάχρονος Hannes καταπιάνεται στα κρυφά με μικρές συνθέσεις.
- 1847** **Καλοκαίρι:** Παραθερίζει στο Βίνσεν αν ντερ Λούε, μία μικρή πόλη κοντά στο Αμβούργο, φιλοξενούμενος της οικογένειας Gieseemann και παραδίδει μαθήματα πιάνου στη μικρή Lieschen Gieseemann. Ξοδεύει τα πρώτα χρήματα που κερδίζει σε βιβλία της κλασικής λογοτεχνίας, συνήθεια που θα τον συντροφεύει σε όλη του τη ζωή.
- 1848** **Σεπτέμβριος:** Δίνει ρεσιτάλ ως πιανίστας στο Αμβούργο. Ακούει το διάσημο βιολονίστα και συνθέτη, Josef Joachim, να παίζει το *Κοντσέρτο για Βιολί* του Beethoven σε συναυλία στο Αμβούργο.
- 1849** **Απρίλιος:** Δεύτερη σόλο εμφάνιση. Κατά το διάστημα αυτό εργάζεται περιστασιακά ως χορδιστής πιάνων, αλλά και ως πιανίστας στο θέατρο «Θάλεια», καθώς και σε ταβέρνες και κοσμικά κέντρα του Αμβούργου.
- 1850** Επιχειρεί, αλλά δεν κατορθώνει να συναντήσει τους Schumann κατά την επίσκεψή τους στο Αμβούργο. Συνθέτει Τραγούδια και Έργα Μουσικής Δωματίου.
- 1851** Συνθέτει το *Σκέρτσο για Πιάνο Op. 4, σε Mi ύφεση ελάσσονα*.
- 1852** Συνθέτει τη *Σονάτα για Πιάνο σε Φα δίεση ελάσσονα* και Τραγούδια.
- 1853** Συνθέτει τη *Σονάτα για Πιάνο σε Ντο μείζονα*. Δίνει συναυλίες σε γερμανικές πόλεις, περιοδεύοντας με το διακεκριμένο Ούγγρο βιολονίστα, Reményi. Κατά τη διάρκεια της περιοδείας γνωρίζει σημαντικές προσωπικότητες, όπως το Joachim στο Ανόβερο, το Liszt και τον κύκλο του στη Βαϊμάρη και τους Schumann στο Ντίσελντορφ. Ο ίδιος ο Robert Schumann, καταγορευμένος, δημοσιεύει ένα εγκωμιαστικό άρθρο με τίτλο «Neue Bahnen» («Νέα Μονοπάτια»), για το ταλέντο του «νεαρού αετού της μουσικής», όπως αποκαλεί τον Brahms, στο έντυπο 'Neue Zeitschrift für Musik'. Στη συνέχεια γνωρίζει τον Berlioz στη Λειψία. Εκδίδονται τα πρώτα του έργα. Πρώτη δημόσια παρουσίαση έργων του στη Λειψία.

Στο πιάνο η Clara Schumann
συνοδευόμενη από το Josef Joachim στο βιολί

Ο Johannes Brahms σε ηλικία περίπου
τριάντα ετών

Ο Brahms σε νεαρή ηλικία

- 1854** Γνωρίζει τον αρχιμουσικό Hans von Bülow στη Λειψία.
Φεβρουάριος: Ο Robert Schumann κάνει απόπειρα αυτοκτονίας πέφτοντας στον παγωμένο Ρήνο. Ο Brahms ταξιδεύει στο Ντίσελντορφ για να συμπαρασταθεί στην Clara Schumann. Ανάμεσα σε εκείνον και την Clara αναπτύσσεται μία κρυπτοερωτική σχέση, η οποία τους δένει για όλη τους τη ζωή.
 Ασχολείται με τη σύνθεση μιας *Σονάτας για Δύο Πιάνα σε Ρε μείζονα*, στην οποία προσδίδει αργότερα τη μορφή Συμφωνίας.
- 1855** Ζει στο Ντίσελντορφ και δίνει συναυλίες περιοδεύοντας με το Joachim και την Clara Schumann. Το «Τρίο» παρουσιάζεται στο Ντάντσιγκ.
- 1856** Καταπιάνεται με τη σύνθεση μιας *Λειτουργίας* σε μορφή κανόνα. Η *Σονάτα σε Ρε ελάσσονα* μεταγράφεται σε *Κοντσέρτο για Πιάνο σε Ρε ελάσσονα*. Συνθέτει την πρώτη εκδοχή του *Κουαρτέτου για Πιάνο Op. 60*, σε Ντο ελάσσονα, που θα ολοκληρωθεί το 1874.
 Μένει στο Αμβούργο μέχρι την άνοιξη και στη συνέχεια μετακομίζει στη Βόννη για να είναι στο πλευρό του ετοιμοθάνατου Schumann, ο οποίος νοσηλεύεται στο ψυχιατρικό άσυλο του Έντενιχ.
29/7: Θάνατος του Schumann.
- 1857** Συνθέτει και διδάσκει στο Αμβούργο.
 Επισκέπτεται την αυλή του πριγκιπάτου Λίπε-Ντέτμολντ, όπου, με τη σύσταση της Clara Schumann, του ανατίθεται η διδασκαλία πιάνου και η επίβλεψη των μουσικών εκδηλώσεων ενός μικρού τοπικού φεστιβάλ για τρία χρόνια.
- 1858** Ζει στο Αμβούργο όπου συνθέτει και δίνει συναυλίες. Συνθέτει τη *Σερενάτα για Μικρή Ορχήστρα*. Επεξεργάζεται παραδοσιακές μελωδίες. Ολοκληρώνει τις συνθέσεις των έργων *Ave Maria* και *Begräbnisgesang* (Πένθιμο Τραγούδι).
 Ερωτεύεται τη νεαρή Agathe von Siebold.
 Περνάει το φθινόπωρο εργαζόμενος στο Λίπε-Ντέτμολντ.
- 1859** Διαλύεται ο δεσμός ανάμεσα στον Brahms και την Agathe von Siebold.
 Παρουσιάζονται το *Κοντσέρτο για Πιάνο σε Ρε ελάσσονα* στο Ανόβερο και η *Σερενάτα για Μικρή Ορχήστρα* στο Αμβούργο.
 Ιδρύει και διευθύνει τη «Γυναικεία Χορωδία του Αμβούργου».
- 1860** Έγκαταλείπει το Λίπε-Ντέτμολντ. Παρουσιάζεται η *Σερενάτα Op. 16 Αρ. 2*, σε Λα μείζονα (για μικρή ορχήστρα) στο Αμβούργο με τον ίδιο ως σολίστα και η *Σερενάτα Op. 11 Αρ. 1*, σε Ρε μείζονα (για μεγάλη ορχήστρα) στο Ανόβερο με σολίστα το Joachim. Το ίδιο έτος παρουσιάζεται το *Σεξτέτο για Έγχορδα Op. 18*, σε Σι ύφεση μείζονα, στο Ανόβερο.
 Δημοσιεύεται στη βερολινέζικη εφημερίδα 'Ηχώ' ένα μανιφέστο ενάντια στη «νέα μουσική» του Liszt, το οποίο ο Brahms συνυπογράφει μαζί με άλλους τρεις μουσικούς.
- 1861** Παρουσιάζονται οι *Παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα του Χέντελ* και το *Κουαρτέτο για Πιάνο Op. 25*, σε Σολ ελάσσονα.
Απρίλιος: Συνοδεύει το διακεκριμένο βαρύτονο Julius Stockhausen σε ρεσιτάλ Lieder στο Αμβούργο.
- 1862** Ασχολείται με τη σύνθεση του Κύκλου Τραγουδιών *Magelanelieder* (Η Ωραία Μαγγελόνη) και των έργων *24 Ουγγρικοί Χοροί, Κουιντέτο για Πιάνο και Έγχορδα Op. 34*, σε Φα ελάσσονα και *Συμφωνία σε Ντο ελάσσονα*.
 Το Σεπτέμβριο ταξιδεύει στη Βιέννη όπου παραμένει μέχρι την επόμενη άνοιξη. Κατά το διάστημα αυτό συναναστρέφεται πολλούς σπουδαίους μουσικούς και παρουσιάζει έργα του, ανάμεσά τους το *Κουαρτέτο για Έγχορδα σε Λα ελάσσονα* για πρώτη φορά.

Η Clara Wieck, σύζυγος του Schumann
και ισόβιος έρωτας του Brahms

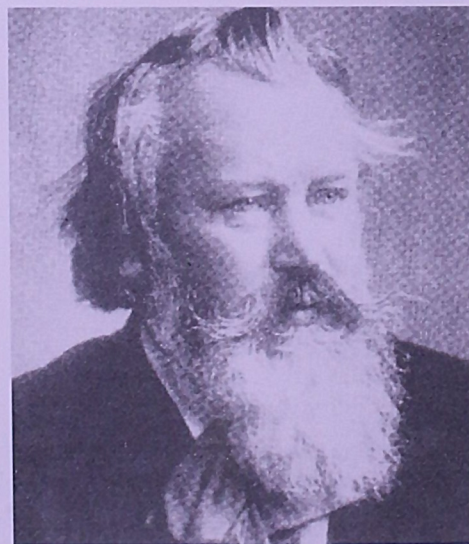
Η Christiane Brahms σε προχωρημένη
ηλικία

Ο Joseph Joachim

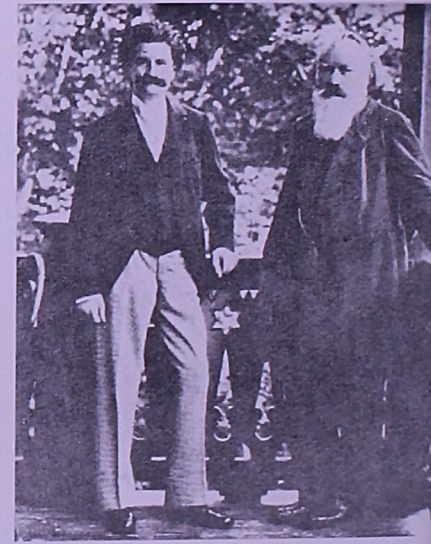
- Ο Julius Stockhausen αναλαμβάνει τη διεύθυνση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Αμβούργου. Ο Brahms, που προσδοκούσε να καταλάβει τη θέση ο ίδιος, αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη πικρία το γεγονός.
- 1863 Οκτώβριος:** Προσλαμβάνεται ως Διευθυντής Ορχήστρας στην «Ακαδημία Τραγουδιού» της Βιέννης για το διάστημα 1863-1864. Παρουσιάζονται τα έργα του *Παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα του Νικολό Παγκανίνι* και *Τρίο για Πιάνο, Βιολί και Κόρνο*. Κατά τη διάρκεια αυτού του έτους αλλά και των επόμενων, ο Brahms βιώνει αλλεπάλληλες συναισθηματικές περιπέτειες και δημιουργεί ερωτικούς δεσμούς, οι οποίοι δεν καταλήγουν ποτέ σε γάμο. Πολλοί μελετητές αποδίδουν την αδυναμία του Brahms να δεσμευτεί στην παθολογική του αγάπη για τη μητέρα του, αλλά και στον εξιδανικευμένο του έρωτα για την Clara Schumann.
- 1864 Καλοκαίρι:** Ο πατέρας του, Johann Jacob Brahms, εγκαταλείπει την ηλικιωμένη σύζυγό του. Ο Brahms περνάει το καλοκαίρι με την Clara Schumann στο Λίχτενταλ, μία τοποθεσία κοντά στο κοσμοπολίτικο θέατρο Μπάντεν-Μπάντεν και γνωρίζεται με τον κοινωνικό της κύκλο.
- 1865 2/2:** Πεθαίνει από εγκεφαλικό επεισόδιο η λατρεμένη του μητέρα Christiane, στο Αμβούργο. Παραδίδεται ότι μετά την κηδεία της ο Brahms δήλωσε: «Δεν έχω πια μητέρα. Πρέπει να παντρευτώ». Περνάει το καλοκαίρι στο Λίχτενταλ. Το φθινόπωρο και το χειμώνα πραγματοποιεί περιοδεία συναυλιών σε Γερμανία και Ελβετία.
- 1866 Μάρτιος:** Ο πατέρας του παντρεύεται τη νεαρή χήρα Karoline Schnack. Συνεχίζει την περιοδεία πραγματοποιώντας εμφανίσεις μαζί με το Joachim. Κατά τη διάρκεια της περιοδείας ολοκληρώνει το έργο του *Ein deutsches Requiem* (Ένα Γερμανικό Ρέκβιεμ). Το Νοέμβριο επιστρέφει στη Βιέννη.
- 1867** Δίνει συναυλίες περιοδεύοντας σε Αυστρία, Ουγγαρία και Γερμανία. Το καλοκαίρι ταξιδεύει μαζί με τον πατέρα του στην αυστριακή επαρχία. Επιστρέφει στη Βιέννη το Νοέμβριο.
1/12: Παρουσιάζονται τα μέρη 1-3 του *Γερμανικού Ρέκβιεμ* στη Βιέννη σε μέτρια εκτέλεση, η οποία αποδοκιμάζεται από το κοινό.
- 1868** Περιοδεύει στη Γερμανία, την Αυστρία και τη Δανία με το Stockhausen.
10/4: Το *Γερμανικό Ρέκβιεμ* -χωρίς το πέμπτο μέρος- παρουσιάζεται στο ναό του Αγίου Πέτρου της Βρέμης. Το καλοκαίρι ο Brahms βρίσκεται στη Βόννη. Το φθινόπωρο δίνει συναυλίες με την Clara και το Stockhausen.
- 1869 Φεβρουάριος:** Πρωτοπαρουσιάζεται η Καντάτα *Ρινάλντο* στη Βιέννη. Το *Ρέκβιεμ* στην τελική του μορφή εκτελείται στη Λειψία. Ο Brahms δίνει συναυλίες στη Βιέννη και τη Βουδαπέστη με το Stockhausen. Περνάει το καλοκαίρι του με την Clara Schumann και την εικοσιδιάχρονη κόρη της Julie, στο Λίχτενταλ. Ο συνθέτης ερωτεύεται το νεαρό κορίτσι, το οποίο όμως πολύ σύντομα αρραβωνιάζεται με έναν Ιταλό αριστοκράτη. Με μία αισθητή δόση πίκρας και ειρωνείας γράφει για εκείνη το τραγούδι που θα την συνοδεύσει στο γάμο της, την περίφημη *Ραψωδία για Άλτο*. Εγκαθίσταται μόνιμα στη Βιέννη.
- 1870** Παρουσιάζεται η *Ραψωδία για Άλτο, Ανδρική Χορωδία και Ορχήστρα*. Παρακολουθεί στο Μόναχο τις ιστορικές παραστάσεις των μουσικών δραμάτων του Wagner *Das Rheingold* και *Die Walküre*.
- 1871** Παρουσιάζεται το πρώτο μέρος του *Triumphlied* (Θριαμβικό Τραγούδι) στην Καρλσρούη. Παραθερίζει στο Λίχτενταλ.

Πορτρέτο του Johannes Brahms

Το Δίπλωμα που έλαβε ο Brahms από το Πανεπιστήμιο του Breslau

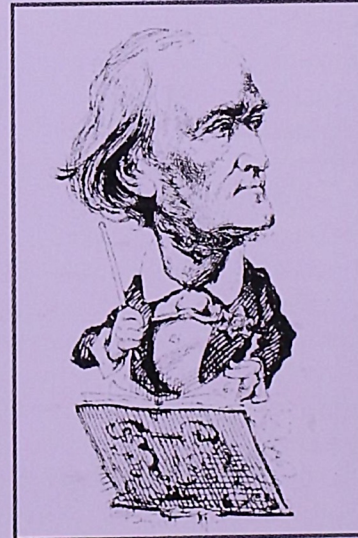

Ο Johannes Brahms με το Johann Strauss το νεότερο

- Οκτώβριος:** Παρουσιάζεται το *Schicksalslied* (Τραγούδι του Πεπρωμένου). Στο τέλος του έτους μετακομίζει στο ευρύχωρο διαμέρισμα της οδού Karls-gasse 4, όπου θα παραμείνει για όλη την υπόλοιπη ζωή του.
- 1872** **21/1:** Πρώτη παρουσίαση του *Triumphlied* στην Καρλσρούη.
11/2: Πεθαίνει ο πατέρας του από καρκίνο του ήπατος στο Αμβούργο. Παραθερίζει στο Λίχτενταλ και συγκλονίζεται όταν πληροφορείται το θάνατο της νεαρής Julie Schumann-Di Marmorito. Αναλαμβάνει καθήκοντα Καλλιτεχνικού Διευθυντή του «Συλλόγου των Φίλων της Μουσικής» («Gesellschaft der Musikfreunde»).
- 1874** Περνάει το καλοκαίρι κοντά στη Ζυρίχη. Παρασημοφορείται από το βασιλιά Λουδοβίκο της Βαυαρίας. Επισκέπτεται τη Λειψία και το Μόναχο.
- 1875** **Νοέμβριος:** Παρουσιάζεται στη Βιέννη το έργο του *Παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα του Χάιντν*. Παιρτεται από τη θέση του στο «Σύλλογο των Φίλων της Μουσικής». Εργάζεται πάνω στη σύνθεση της *Πρώτης Συμφωνίας σε Ντο ελάσσονα* στη Χαϊδελβέργη και κοντά στη Ζυρίχη. Διορίζεται μέλος της «Επιτροπής Απονομής Μουσικών Κρατικών Βραβείων» της αυστριακής κυβέρνησης. Με την ιδιότητα αυτή εισηγείται την οικονομική ενίσχυση του Antonin Dvořák, του οποίου η μουσική γνωρίζει ιδιαίτερη διάδοση εκείνη την εποχή.
- 1876** Επισκέπτεται την Ολλανδία, το Μάνχαϊμ και το Κόμπλεντς. Περνάει το καλοκαίρι του στο χωριό Ζάσνιτς, όπου ολοκληρώνει την *Πρώτη Συμφωνία σε Ντο ελάσσονα*.
- Νοέμβριος:** Παρουσιάζεται η *Πρώτη Συμφωνία σε Ντο ελάσσονα* στην Καρλσρούη.
- 1877** Περνάει το καλοκαίρι στο Λίχτενταλ.
Δεκέμβριος: Πρώτη παρουσίαση της *Δεύτερης Συμφωνίας σε Ρε μείζονα* στη Βιέννη.
- 1878** **Απρίλιος:** Ταξιδεύει στην Ιταλία με το φίλο του, γιατρό Billroth. Συναντά έναν νέο ενθουσιώδη υποστηρικτή στο πρόσωπο του Hans von Bülow, ο οποίος χαρακτηρίζει την *Πρώτη Συμφωνία* ως τη «'Δεκάτη' του Μπετόβεν».
- 1879** **Ιανουάριος:** Παρουσιάζεται το *Κοντσέρτο για Βιολί Op. 77*, σε *Ρε μείζονα*, στη Λειψία, με σολίστ το Joachim. Αναγορεύεται Επίτιμος Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Μπρέσλαου. Δίνει συναυλίες περιοδεύοντας με το Joachim στην Ουγγαρία, την Τρανσυλβανία και την Πολωνία.
- 1880** **Μάιος:** Συμμετέχει σε εκδηλώσεις εις μνήμην του Schumann που διοργανώνονται στη Βόννη. Δίνει συναυλίες περιοδεύοντας στη Ρηνανία. Παραθερίζει στην κοσμική λουτρόπολη Μπαντ-Ισλ, όπου συνδέεται φιλικά με το Johann Strauss II. Συνθέτει την *Ακαδημαϊκή Εορταστική Εισαγωγή σε Ντο ελάσσονα*. Σοβαρή ρήξη στη φιλία του με το Joachim, με αφορμή το διαζύγιο του δεύτερου.
- 1881** Περιοδεύει στην Ολλανδία και την Ουγγαρία, όπου με τη μεσολάβηση του Bülow συναντά το Franz Liszt. Συνθέτει την *Τραγική Εισαγωγή Op. 81*, σε *Ρε ελάσσονα*. Την άνοιξη ταξιδεύει και πάλι στην Ιταλία με τους φίλους του, Billroth και Nottebohm. Παραθερίζει στο Πρέσμπουμ, κοντά στη Βιέννη. Κάνει πρόβες στο Μάινινγκεν για το *Δεύτερο Κοντσέρτο για Πιάνο Op. 83*, σε *Σι ύφεση μείζονα*.
- 1882** Παρουσιάζει το *Δεύτερο Κοντσέρτο για Πιάνο* σε συναυλίες, στο πλαίσιο περιοδείας του στη Γερμανία και την Ολλανδία. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ. Ταξιδεύει για άλλη μία φορά στην Ιταλία. Το Νοέμβριο βρίσκεται στο Γκρατς, στο πλευρό του ετοιμοθάνατου φίλου του, Gustav Nottebohm.

© PIRELLON PHOTOS
Ο Brahms πίνει τον καφέ του με μία νεαρή κυρία

Ο Richard Wagner, ορκισμένος
εχθρός του Brahms

© AMERICA PHOTOS
Ο Brahms στο πιάνο

- 1883** Περνάει το καλοκαίρι του στο Βίζμπαντεν, όπου συνδέεται στενά με τη Hermine Spies. Συνθέτει την *Τρίτη Συμφωνία σε Φαμείζονα*, η οποία πρωτοπαρουσιάζεται στη Βιέννη το Δεκέμβριο του ίδιου έτους.
- 1884** Περνάει την άνοιξη στην Ιταλία. Περιοδεύει το χειμώνα ως πιανίστας και ακομπανιατέρ της Spies στο Αμβούργο, τη Βρέμη και το Ολδενβούργο.
- 1885** **Οκτώβριος:** Παρουσιάζει την *Τέταρτη Συμφωνία σε Μι ελάσσονα* στο Μάινινγκεν, όπου συναντά το νεαρό Richard Strauss. Στη συνέχεια παρουσιάζει το ίδιο έργο σε περιοδεία στην Ολλανδία.
- 1886** Παραθερίζει στο χωριό Χόφστετεν, κοντά στη λίμνη Τουν. Αναγορεύεται Επίτιμος Πρόεδρος της «Φιλαρμονικής Εταιρείας» της Βιέννης. Επισκέπτεται το Μάινινγκεν τον Οκτώβριο.
- 1887** Την άνοιξη ταξιδεύει στην Ιταλία. Συμφιλιώνεται με το Joachim. Παραθερίζει στη λίμνη Τουν. **Οκτώβριος:** Παρουσιάζεται το *Διπλό Κοντσέρτο για Βιολί, Βιολοντσέλο και Ορχήστρα σε Λα ελάσσονα* στην Κολογία.
- 1888** Συναντά τον Tchaikovsky και τον Grieg στη Λειψία. Την άνοιξη ταξιδεύει στην Ιταλία. Παραθερίζει στη λίμνη Τουν.
- 1889** **Ιούλιος:** Του απονέμεται ο «Σταυρός του Ιππότη» του «Τάγματος του Λεοπόλδου» από το Φραγκίσκο Ιωσήφ. Ο Wagner επικρίνει την επιβράβευση του Brahms με ένα δηλητηριώδες άρθρο του στον Τύπο. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ.
- 1890** Την άνοιξη ταξιδεύει στην Ιταλία. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ. Γνωρίζει την Alice Barbi. Ο γιατρός του διαγιγνώσκει υπερτροφία του ήπατος. Λόγω της κακής φυσικής του κατάστασης (αρθριτικά σε συνδυασμό με υπερβολικό βάρος και εθισμό στο ποτό και το κάπνισμα) αισθάνεται την ανάγκη να σχεδιάσει τη διαθήκη του.
- 1891** Επισκέπτεται το Βερολίνο την άνοιξη. Συντάσσει τη διαθήκη του. Παρακολουθεί την όπερα *Don Giovanni* υπό τη μουσική διεύθυνση του Mahler στην Πράγα. Συνθέτει τα έργα του *Τρίο για Κλαρινέτο, Πιάνο και Τσέλο Op. 114*, σε Λα ελάσσονα και *Κουιντέτο για Κλαρινέτο και Έγχορδα Op. 115*, σε Σι ελάσσονα.
- 1892** Περνάει την άνοιξη στην Ιταλία και το καλοκαίρι στο Μπαντ-Ισλ.
- 1893** Ανοιξιάτικες διακοπές στην Ιταλία και τη Σικελία. Παραθερισμός στο Μπαντ-Ισλ. Καταπιάνεται με τη συλλογική έκδοση των έργων του Schumann. Πεθαίνει η Hermine Spies.
- 1894** **Φεβρουάριος:** Καταρρακώνεται από το θάνατο δύο φίλων του, του γιατρού Billroth και του Hans von Bülow. Ο θάνατος τού γίνεται έμμονη ιδέα. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ. Εκδίδει τον Κύκλο Τραγουδιών *49 Deutsche Volkslieder (49 Γερμανικά Λαϊκά Τραγούδια)* σε επτά τόμους. Απορρίπτει τη θέση του Αρχιμουσικού της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Αμβούργου. Συνοδεύει την Alice Barbi στην τελευταία της συναυλία.
- 1895** Περιοδεύει σε γερμανικές πόλεις παρουσιάζοντας τις *Σονάτες για Κλαρινέτο και Πιάνο*. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ. Επισκέπτεται την Clara Schumann στη Φρανκφούρτη. Διευθύνει στη Ζυρίχη.
- 1896** Συνθέτει το τελευταίο του έργο, τα *Vier ernste Gesänge (Τέσσερα Σοβαρά Τραγούδια)*. Τελευταία δημόσια εμφάνιση ως αρχιμουσικός. Διευθύνει τα δύο του *Κοντσέρτα για Πιάνο* στο Βερολίνο. **Πάσχα:** Θάνατος της Clara Schumann στη Βόννη. Ο Brahms, εξουθενωμένος από το γεγονός, δεν ανεβαίνει στη σωστή αμαξοστοιχία και δεν προλαβαίνει να παραστεί στην κηδεία. Παραθερίζει στο Μπαντ-Ισλ. Η υγεία του χειροτερεύει. Κάνει ιαματικά λουτρά στο Κάρλσμπαντ. Παρίσταται στην κηδεία του Bruckner.
- 1897** Τελευταία δημόσια εμφάνισή του σε συναυλία. Αναθεωρεί τη διαθήκη του. Η υγεία του επιδεινώνεται ταχύτατα. Πεθαίνει στις 3 Απριλίου από καρκίνο του ήπατος. Κηδεύεται στις 6 Απριλίου με τιμές αρχηγού κράτους.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΜΥΡΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ο Μύρων Μιχαηλίδης είναι ένας από τους σημαντικότερους και πλέον προικισμένους Έλληνες μαέστρους της νεότερης γενιάς. Σπούδασε πιάνο με το Δημήτρη Τουφεξή στην Αθήνα και αργότερα συνέχισε σπουδάζοντας Διεύθυνση Ορχήστρας στην «Ανώτατη Μουσική Ακαδημία» του Βερολίνου (Δίπλωμα Διεύθυνσης Ορχήστρας με Άριστα, 1996) με το Hans-Martin Rabenstein. Παράλληλα παρακολούθησε σεμινάρια Διεύθυνσης Ορχήστρας με το Μιλτιάδη Καρύδη στην Ακαδημία «Carl Maria von Weber» της Δρέσδης και με το Διευθυντή της Φιλαρμονικής του Βερολίνου, Simon Rattle. Εκτός από τη μουσική μόρφωση απέκτησε και πανεπιστημιακή, αφού είναι Πτυχιούχος του Τμήματος Νομικών και Οικονομικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Έχει διευθύνει πολλές σημαντικές ορχήστρες στη Γερμανία, την Τσεχία, τη Σλοβακία, την Πολωνία, τη Ρουμανία. Στον κατάλογο των ορχηστρών που διευθύνει συγκαταλέγονται η Συμφωνική του Βερολίνου, η Φιλαρμονική του Βουκουρεστίου, η Ορχήστρα της Ραδιοφωνίας της Πράγας, η Φιλαρμονική της Μπρατισλάβας, η Ορχήστρα της Όπερας της Ανατολικής Σαξονίας κ.α. Στην Ελλάδα έχει συνεργαστεί επανειλημμένως με όλες τις μεγάλες ορχήστρες, ενώ συνεργάζεται σε τακτική βάση με την Εθνική Λυρική Σκηνή.

Συμμετείχε ως Μαέστρος σε φεστιβάλ στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και σε επετειακές εκδηλώσεις. Το Δεκέμβριο του 2007 διύθυνε την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης σε μία ιστορική εμφάνιση στην Αίθουσα Συναυλιών της Απαγορευμένης Πόλης του Πεκίνου. Επρόκειτο για ένα από τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά γεγονότα του «Πολιτιστικού Έτους της Ελλάδας στην Κίνα», στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2008.

Έχει επίσης συνεργαστεί με διάσημους καλλιτέχνες, ανάμεσα στους οποίους οι: Aldo Ciccolini, Paul-Badura Scoda, Κυπριανός Κατσαρής, Shlomo Mintz, Salvatore Accardo, June Anderson, Cheryl Studer, Μαρτίνος Τιρίμος, Δήμητρα Θεοδοσίου κ.α.

Από το 1999 έως το 2004 διετέλεσε Μόνιμος Αρχιμουσικός στην Όπερα της Ανατολικής Σαξονίας, στη Γερμανία, και από τον Ιούλιο του 2004 είναι ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης.

Έχει πραγματοποιήσει, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης, παραγωγή CD με το Άξιον Εστί των Οδυσσέα Ελύτη και Μίκη Θεοδωράκη και έχει ηχογραφήσει για το Τρίτο Πρόγραμμα με την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της Ε.Ρ.Τ. Το πρώτο CD της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την αγγλική εταιρεία NAXOS ήταν μια παραγωγή που εγκαινίασε τη νέα σειρά «Greek Classics» της μεγάλης δισκογραφικής εταιρείας. Υπό τη διεύθυνση του Μύρωνα Μιχαηλίδη συμπράττει ο διεθνούς φήμης σαξοφωνίστας, Θεόδωρος Κερκέζος, σε Α΄ παγκόσμια ηχογράφιση έργων Ελλήνων συνθετών. Το συγκεκριμένο CD απέσπασε, το Φεβρουάριο του 2007, το Βραβείο ποιοτικής δισκογραφίας «Supersonic» του έγκυρου περιοδικού 'Pizzicato' (Λουξεμβούργο).

Όσον αφορά το συγγραφικό του έργο, ιδιαίτερη μνεία αξίζει στη συγγραφή εξειδικευμένης καλλιτεχνικής και τεχνικοοικονομικής μελέτης για τη δημιουργία Συμφωνικής Ορχήστρας στην Ελλάδα (2003).

Έχει αποσπάσει εξαιρετικές κριτικές για παραγωγές όπερας, συναυλίες και ηχογραφήσεις σε ευρείας κυκλοφορίας έγκριτα περιοδικά, όπως τα 'Das Orchester', 'Opernwelt', 'Fanfare', 'Grammophon' και σε μεγάλες εφημερίδες, όπως η 'Sächsische Zeitung', η 'Berliner Morgenpost', η 'Der Tagespiegel', καθώς και τιμητικές διακρίσεις.

EGBERT JUNGHANNS

Ο βαρύτονος Egbert Junghanns γεννήθηκε στο Erzgebirge της Σαξονίας. Έλαβε τα πρώτα του μουσικά ερεθίσματα στη Χορωδία «Kreuzchor» της Δρέσδης, όπου αρκετά νωρίς ανέλαβε καθήκοντα σολίστα. Στη συνέχεια σπούδασε τραγούδι στην «Ανώτατη Σχολή Μουσικής» της Δρέσδης.

Έχει κερδίσει αρκετά βραβεία σε διεθνείς διαγωνισμούς, μεταξύ άλλων στο Κάρλσμπατ και τη Βιέννη. Έχει τιμηθεί με το «Βραβείο Schumann» ενώ κατέκτησε το 1^ο Βραβείο στον «7^ο Διαγωνισμό J. S. Bach» στη Λειψία.

Η σταδιοδρομία του ξεκίνησε στην Όπερα του Κέμνιτς και συνεχίστηκε στην Κρατική Όπερα της Σαξονίας, στη Δρέσδη. Μετακλήσεις τον οδήγησαν στην Όπερα της Λειψίας και στην Κρατική Όπερα του Βερολίνου. Σήμερα εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας. Το ευρύ ρεπερτόριό του τον έχει οδηγήσει σε πλήθος πολιτιστικών κέντρων όπως η Μαδρίτη, η Ρώμη, η Βενετία, το Μιλάνο, το Βερολίνο, η Βιέννη, το Παρίσι αλλά και η Ιαπωνία, η Βραζιλία, το Ισραήλ και οι Η.Π.Α. Έχει συνεργαστεί με διάσημους διευθυντές ορχήστρας, ανάμεσα στους οποίους οι Rafael Frühbeck de Burgos, Kurt Masur, John Nelson, Gerd Albrecht, Sir Colin Davis, Bernard Haitink, Marek Janowski και Peter Schreier, αλλά και με σημαντικές ορχήστρες όπως η Staatskapelle της Δρέσδης και του Βερολίνου, η Γερμανική Συμφωνική Ορχήστρα του Βερολίνου, η «Camerata Academica» του Ζάλτσμπουργκ, η Φιλαρμονική Ορχήστρα του Ισραήλ, η Συμφωνική Ορχήστρα του Σικάγου, η Τσεχική Φιλαρμονική Ορχήστρα.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκε μεταξύ άλλων στο Teatro Comunale της Μπολόνια, συνεργάστηκε με την Orchestre de la Suisse Romande στη Γενεύη και τη Λοζάνη, με τη Φιλαρμονική Ορχήστρα του Ισραήλ και τη Συμφωνική Ορχήστρα της Ιερουσαλήμ, ενώ τραγούδησε στα *Matthäus Passion* του J. S. Bach υπό τη διεύθυνση του Peter Schreier στη Γαλλία, την Ιαπωνία και στο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής «Άνοιξη της Πράγας». Φέτος ερμήνευσε το ρόλο του Matthäus στην ηχογράφηση της δισκογραφικής εταιρείας cpo της όπερας *Heisse Liebe* του August Enna σε συνεργασία με τη Ραδιοφωνία της Βόρειας Γερμανίας. Στο Θέατρο Gärtnerplatz του Μονάχου τραγούδησε επίσης τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην όπερα *Majakowskis Tod* του Dieter Schnebel.

Αρκετές ηχογραφήσεις του Egbert Junghanns κυκλοφορούν σε CD vor.

UTE SELBIG

Η βραβευμένη στο «Διεθνή Διαγωνισμό Bach» και περιζήτητη λυρική τραγουδίστρια συμπράττει με υψηλού κύρους ορχήστρες, όπως η Φιλαρμονική της Νέας Υόρκης, η Συμφωνική του Σικάγου, η Εθνική Ορχήστρα της Γαλλίας, η Ορχήστρα Gewandhaus της Λειψίας και διάσημους διευθυντές ορχήστρας, ανάμεσα στους οποίους οι Sir Colin Davis, Giuseppe Sinopoli, Franz Welser-Möst και Fabio Luisi, σε ολόκληρη την Ευρώπη, την Άπω Ανατολή και ως επί το πλείστον τις Η.Π.Α., όπου έχει σημειώσει θριαμβευτικές επιτυχίες στις Όπερες του Σαν Ντιέγκο, του Σιάτλ και του Βανκούβερ. Έχει μετακληθεί τόσο στη Γερμανική Όπερα του Βερολίνου όσο και στην Κρατική Όπερα του Μονάχου και της Ζυρίχης και εμφανίζεται συχνά στο Κρατικό Θέατρο της Νυρεμβέργης. Πρόκειται για μια τραγουδίστρια που έχει συμμετάσχει σε μερικά από τα σημαντικότερα διεθνή φεστιβάλ και έχει βραβευτεί σε διαγωνισμούς τραγουδιού όχι μόνο στη Γερμανία αλλά και στο εξωτερικό. Η Ute Selbig συνεργάζεται τακτικά με τη Χορωδία «Kreuzchor» της Δρέσδης και κυρίως με την «Thomanerchor» της Λειψίας, με την οποία θα περιοδεύσει εκ νέου στην Ασία την άνοιξη του 2008. Πρωταγωνίστρια του συνόλου των σολίστ της Κρατικής Σαξονικής Όπερας στη Δρέσδη και διαθέτοντας μια φωνή κατάλληλη για τη μουσική του Mozart, έχει ερμηνεύσει ρόλους όπως η Pamina (*Die Zauberflöte*), η Donna Elvira (*Don Giovanni*), η Fiordiligi (*Così fan tutte*), η Contessa d'Almaviva (*Le nozze di Figaro*) αλλά και άλλους όπως η Agathe (*Der Freischütz*), η Micaëla (*Carmen*) και η Zdenka (*Arabella*). Την εποχή αυτή προετοιμάζει το ντεμπούτο της στην όπερα του Wagner, *Die Meistersinger von Nürnberg*, όπου θα ερμηνεύσει την Eva.

Ήταν η πρώτη καλλιτέχνη που τιμήθηκε με το Βραβείο «Christel Goltz» (Βραβείο Τραγουδιού που απονέμεται από το Ίδρυμα της «Semperoper»), ενώ της απονεμήθηκε επίσης το «Βραβείο Κριτικών» στο Βερολίνο. Πρόσφατα ανακηρύχθηκε «Kammersängerin» του Κρατιδίου της Σαξονίας, μια τιμητική διάκριση που απονέμεται από κρατικούς φορείς σε λυρικούς τραγουδιστές, ως επιβράβευση για το καλλιτεχνικό τους έργο.

Η Ute Selbig έχει συμμετάσχει σε πλήθος ηχογραφήσεων.

© Νώντας Στυλιανίδης

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης είναι ένα από τα δύο σημαντικότερα συμφωνικά σχήματα της Ελλάδας. Το ρεπερτόριο που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμά της ξεκινά από τη μουσική μπαρόκ και φτάνει μέχρι τις πρωτοποριακές συνθέσεις του 21ου αιώνα.

Ιδρύθηκε το 1959 από τον Έλληνα μουσουργό Σόλωνα Μιχαηλίδη και κρατικοποιήθηκε το 1969. Πολλοί και σημαντικοί Έλληνες καλλιτέχνες ανέλαβαν τη διευθυντική «σκυτάλη» της. Πρώτος ο ιδρυτής της και στη συνέχεια ο Γεώργιος Θυμής, ο Άλκης Μπαλτάς, ο Κάρλος Τρικολίδης, ο Κοσμάς Γαλιλαίας, ο Κωνσταντίνος Πατσαλίδης, ο Λεωνίδας Καβάκος και ο Μίκης Μιχαηλίδης. Σήμερα ο αριθμός των μελών της Ορχήστρας ανέρχεται στους εκατό περίπου μουσικούς, με Διευθυντή τον Αρχιμουσικό Μύρωνα Μιχαηλίδη.

Πέρα από τις τακτικές συμφωνικές της συναυλίες καλύπτει ένα ευρύ φάσμα καινοτόμων καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, πραγματοποιώντας τακτικά παραστάσεις όπερας, μπαλέτου, συνοδείας βωβού κινηματογράφου κ.λ.π., δραστηριότητες που έχουν προσελκύσει νέο κοινό στις εμφανίσεις της Ορχήστρας κατά τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του μελλοντικού φιλόμουσου κοινού εντάσσεται η έντονη δραστηριότητά της με εκπαιδευτικές συναυλίες για παιδιά, νέους και όλη την οικογένεια.

Ένας από τους βασικούς στόχους της Ορχήστρας είναι η προβολή της ελληνικής μουσικής παρακαταθήκης, με την παρουσίαση πολλών Α' εκτελέσεων, πανελληνίως και παγκοσμίως. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η προώθηση νέων καλλιτεχνών, πολλοί από τους οποίους είναι σήμερα καταξιωμένοι στην ελληνική και διεθνή μουσική σκηνή. Πρωτοπορώντας στον ελληνικό μουσικό χώρο, ηχογραφεί με διεθνούς κύρους δισκογραφικές εταιρείες, όπως η BIS και η NAXOS. Στις ξεχωριστές μελλοντικές της παραγωγές εντάσσονται η ηχογράφηση των *Κοντσέρτων για πιάνο Αρ. 3 και 4* του Beethoven με σολίστα τον Aldo Ciccolini (EMI Classics), όσο και η παγκόσμια Α' ηχογράφηση έργων του ιταλού συνθέτη Ildebrando Pizzetti (NAXOS).

Στον κατάλογο των Ελλήνων και ξένων αρχιμουσικών και σολίστ που έχουν συμπράξει με την Κ.Ο.Θ. συμπεριλαμβάνεται ένας μεγάλος αριθμός διάσημων προσωπικοτήτων: P. Domingo, L. Pavarotti, S. Mintz, A. Khachaturian, M. Rostropovich, Y. Horenstein, E. Kurtz, Y. Simonov, Οδ. Δημητριάδης, C. Mandeal, N. Gutman, M. Maisky, K. Κατσαρής, Λ. Καβάκος, V. Ashkenazy, P. Badura-Skoda, N. Magalov, L. Kogan, R. Ricci, V. Tretjakov, V. Spinakov, L. Berman, P. Fournier, B. L. Gelber, W. Nelson, K. Πασχάλης, Δ. Σγούρος, Μ. Τιρίμος, Θ. Κερκέζος κ.α.

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης πραγματοποιεί τις συναυλίες της στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης. Πέρα από τη συχνή και συστηματική παρουσία της σε πόλεις ολόκληρης της Βόρειας Ελλάδας, περιοδεύει σε όλο τον ελλαδικό χώρο. Εμφανίζεται ετησίως στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και συμπράττει στα σημαντικότερα φεστιβάλ τόσο της χώρας όσο και του εξωτερικού (Φεστιβάλ Αθηνών-Ηρώδειο, «Δημήτρια», Φιλίππων, Διεθνές Φεστιβάλ «Κύπρια»-Κύπρος, International Festival «Zino Francescatti»-Μασσαλία, Φεστιβάλ «Ecléctic»-Βαλένθια κ.α.).

Το Φεβρουάριο του 2007 η παραγωγή της Κ.Ο.Θ., *Impressions for saxophone and orchestra*, με σολίστα το Θεόδωρο Κερκέζο και Διευθυντή Ορχήστρας το Μύρωνα Μιχαηλίδη, απέσπασε το Βραβείο Ποιοτικής Δισκογραφίας Pizzicato, «Supersonic». Το Δεκέμβριο του 2007, στο πλαίσιο του «Πολιτιστικού Έτους της Ελλάδας στην Κίνα», πραγματοποίησε μια ιστορική συναυλία στην Αίθουσα Συναυλιών της Απαγορευμένης Πόλης του Πεκίνου, αφιερωμένη στο Ν. Καζαντζάκη.

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΤΗΣ Κ.Ο.Θ.

Καλλιτεχνικός Διευθυντής

Μύρων Μιχαηλίδης

Μόνιμος Αρχιμουσικός

Κάρολος Τρικολίδης

Α΄ Βιολιά

Εξάρχοντες

Σίμος Παπάνας

Αντώνης Σουσάμογλου

Κορυφαίοι Α΄

Μίκης Μιχαηλίδης

Γιώργος Πετρόπουλος

Θεόδωρος Πατσαλίδης

Tutti

Μαρία Δρούγου

Μαρία Σουέρεφ

Ευάγγελος Παπαδημήτρης

Εύη Δελφίνοπούλου

Κρυστάλλης Αρχοντής

Γιώργος Κανδυλίδης

Ανδρέας Παπανικολάου

Γκρέτα Παπά

Μαρία Σπανού

Ευτυχία Ταλακούδη

Χριστίνα Λαζαρίδου

Στράτος Κακάμπουρας

Έκτορας Λάμπας

Γιώργος Γαρυφαλλάς

Β΄ Βιολιά

Κορυφαίοι Α΄

Ανθούλα Τζίμα

Ντάρια Κάτσιου

Κορυφαίοι Β΄

Αλκέτας Τζιαφέρης

Tutti

Μίμης Τοπσιδης

Θανάσης Θεοδωρίδης

Δέσποινα Παπαστεργίου

Isabelle Both

Ευαγγελία Κουζώφ

Πόπη Μυλαράκη

Ελευθέριος Αδαμόπουλος

Μαρία Εκλεκτού

Μικέλ Μιχαηλίδης

Ίγκορ Σελαμαζίδης

Γιώργος Κουγιουμτζόγλου

Ίγγα Συμονίδου

Αναστασία Μισυρλή

Νίκος Τσανακάς

Βιόλες

Κορυφαίοι Α΄

Νεοκλής Νικολαΐδης

Χαρά Σειρά

Κορυφαίοι Β΄

Αντώνης Πορίχης

Αλεξάνδρα Βόλτσπ

Tutti

Φελίτσια Ποπίκα

Ειρήνη Παραλίκα

Χρήστος Βλάχος

Κατερίνα Μητροπούλου

Βιολέτα Θεοδωρίδου

Δημήτρης Δελφινόπουλος

Ρόζα Τερζιάν

Δημοσθένης Φωτιάδης

Παύλος Μεταξάς

Βιολοντσέλα

Κορυφαίοι Α΄

Βασίλης Σαΐτης

Απόστολος Χανδράκης

Ντμίτρι Γκουντίμοβ

Κορυφαίοι Β΄

Λίλα Μανώλα

Tutti

Ανθούλα Κοντογιαννάκη

Γιώργος Μανώλας

Βίκτωρ Δάβαρης

Δημήτρης Πολυζωίδης

Γιάννης Στέφος

Χρήστος Γρίμπας

Μαρία Ανισέγκου

Δημήτρης Αλεξάνδρου

Ιωάννα Κανάτσου

Ζόραν Στέπιτς

Κοντραμπάσα

Κορυφαίοι Α΄

Γιώργος Γράλιστας

Χαράλαμπος Χειμαριός

Κορυφαίοι Β΄

Γιάννης Χατζής

Ηρακλής Σουμελίδης

Tutti

Ελένη Μπουλασίκη

Ειρήνη Παντελίδου

Λεωνίδας Κυρίδης

Μιχάλης Σαπουντζής

Γιώργος Πολυχρονιάδης

Φλάουτα

Κορυφαίοι Α΄

Νικολός Δημόπουλος

Κορυφαίοι Β΄

Γιάννης Ανισέγκος

Μάλαμα Χατζή

Tutti

Νίκος Κουκής

Όμποε

Κορυφαίοι Α΄

Δημήτρης Καλπαξίδης

Δημήτρης Κίτσος

Κορυφαίοι Β΄

Γιάννης Ραζάκοβ

Κωνσταντίνος Χασιώτης

Tutti

Θωμάς Μητριζάκης

Κλαρινέτα**Κορυφαίοι Α΄**

Κοσμάς Παπαδόπουλος

Χρήστος Γραονίδης

Κορυφαίοι Β΄

Πόλλα Σμιθ-Διαμαντή

Αλέξανδρος Σταυρίδης

Tutti

Βασίλης Καρατζίβας

Φαγκότα**Κορυφαίοι Α΄**

Βασίλης Ζαρόγκας

Γιώργος Πολίτης

Κορυφαίοι Β΄

Κώστας Βαβάλας

Μαρία Πουλιούδη

Tutti

Μαλίνα Ηλιοπούλου

Κόρνα**Κορυφαίοι Α΄**

Τραϊανός Ελευθεριάδης

Κορυφαίοι Β΄

Βασίλης Βραδέλης

Παντελής Φεϊζό

Tutti

Δημήτρης Δεσποτόπουλος

Τρομπέτες**Κορυφαίοι Α΄**

Σπύρος Παπαδόπουλος

Γρηγόρης Νέτσκας

Κορυφαίοι Β΄

Γιώργος Λασκαρίδης

Tutti

Γιάννης Σισμανίδης

Δημήτρης Κουρατζίνος

Τρομπόνια**Κορυφαίοι Α΄**

Φιλήμων Στεφανίδης

Αθανάσιος Ντώνες

Κορυφαίοι Β΄

Φώτης Δράκος

Γιώργος Κόκκορας

Tutti

Ευάγγελος Μπαλτάς

Τούμπα**Κορυφαίοι Β΄**

Γιώργος Τηνιακούδης

Παύλος Γεωργιάδης

Τύμπανα**Κορυφαίοι Α΄**

Δημήτρης Βίττης

Μαρία-Μαργαρίτα Κουρτπαρασίδου

Βλαντιμίρ Αφανάσιεβ

Κρουστά**Κορυφαίοι Β΄**

Κώστας Χανής

Tutti

Ελευθέριος Αγγουριδάκης

Ντέλια Μιχαηλίδου

Άρπα**Κορυφαίοι Α΄**

Κατερίνα Γίμα

Πιάνο**Κορυφαίοι Α΄**

Μαριλένα Λιακοπούλου

Οι μόνιμοι μουσικοί της Κ.Ο.Θ.
αναφέρονται με σειρά αρχαιότητας

Έφορος Κ.Ο.Θ.

Ελένη Μπουλασίκη

Αναπληρωτής Εφόρου Κ.Ο.Θ.

Στράτος Κακάμπουρας

Φροντιστές Κ.Ο.Θ.

Πέτρος Γιάντσης

Γιώργος Νιμπής

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ο Αντώνης Κοντογεωργίου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης (θεωρητικά, πιάνο και τραγούδι) και στην Ιατρική Σχολή του Α.Π.Θ., σπουδές που διέκοψε για να συνεχίσει στο «Richard Strauss Konservatorium» του Μονάχου και κυρίως στην «Ανώτατη Μουσική Ακαδημία» του Μονάχου, από όπου αποφοίτησε με δύο διπλώματα -Magister διεύθυνσης χορωδίας και Ορατορίου-Lied. Παρακολούθησε επίσης μαθήματα στην καλοκαιρινή Ακαδημία «Mozarteum» του Ζάλτσμπουργκ, καθώς και στα Τμήματα Αριστούχων Τραγουδιού της Ζυρίχης.

Έχει αποσπάσει πολλά βραβεία σε σημαντικούς διαγωνισμούς, ανάμεσα στους οποίους: Διεθνής Διαγωνισμός «Μαρία Κάλλας» (Lied-Ορατόριο), Διαγωνισμός Ακαδημίας Αθηνών (Βραβείο «Σ. Μοτσενίγου»), «Τρίτου Προγράμματος» της Ε.Ρ.Τ. (Βραβείο «Μαρία Κάλλας»), «Ένωση Κριτικών Θεάτρου και Μουσικής» (Μέγα Βραβείο Μουσικής), «Εθνικό Συμβούλιο Μουσικής» (Unesco).

Κατά καιρούς οργάνωσε και διηύθυνε πολλές χορωδίες καθώς και το σολιστικό σύνολο «Οι τραγουδιστές», με το οποίο παρουσίασε, μεταξύ άλλων, σε πρώτη εκτέλεση όλο το σωζόμενο έργο του Φραγκίσκου Λεονταρίτη. Δίδαξε μουσική στο Κολλέγιο «Ανατόλια», σε πολλά ωδεία, σε 28 σεμινάρια, ενώ παράλληλα οργάνωσε πολλές συναντήσεις χορωδιών. Δημοσίευσε πλήθος ειδικών άρθρων και πραγματοποίησε πέντε χορωδιακές εκδόσεις, 29 δισκογραφικές παραγωγές και πάνω από 600 ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές. Διηύθυνε τα μεγάλα χορωδιακά σύνολα στις τελετές του «Millenium» και της «Έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων».

Το 1977, με πρόσκληση του τότε διευθυντή του «Τρίτου Προγράμματος» της Ε.Ρ.Τ., Μάνου Χατζιδάκι, επέστρεψε από τη Γερμανία στην Ελλάδα, όπου για πρώτη φορά οργάνωσε χορωδία στην Ελληνική Ραδιοφωνία, τη Χορωδία του «Τρίτου Προγράμματος», τη σημερινή Χορωδία της Ε.Ρ.Τ. Υπήρξε από τα βασικά στελέχη του «Τρίτου Προγράμματος» του Μάνου Χατζιδάκι. Έκτοτε διετέλεσε Διευθυντής του «Κέντρου Χορωδιακής Πράξης» του Υπουργείου Πολιτισμού στην Κεφαλονιά, Διευθυντής της Χορωδίας του Ωδείου Αθηνών, της Χορωδίας του Δήμου Αθηναίων και, για επτά χρόνια, Πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης. Είναι επίσης Διευθυντής της Χορωδίας «Μακεδονία» και της Χορωδίας του «Ελληνικού Φεστιβάλ».

Σαν σολίστ ή Μασέτρος έχει πραγματοποιήσει πάνω από χίλιες συναυλίες στην Ελλάδα, Γερμανία, Αυστρία, Ισπανία, Φινλανδία, Γιουγκοσλαβία, Γαλλία, Κύπρο, Αίγυπτο, Τουρκία, Ιταλία, Τυνησία, Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδά. Συνεργάστηκε με όλες σχεδόν τις ελληνικές ορχήστρες, με πολλές ξένες και με διάσημους αρχιμουσικούς, μεταξύ των οποίων οι Ashkenazy, Bernstein, Delacott, Fischer, Hogwood, Koch, Colomer, Kord, Lazarev, Marriner, Menuhin, Masur, Ranzani, Rilling, Sanzogno, Seibel, Scimone, Simonov, Tabachnik, Weickert, Viotti.

Το ρεπερτόριό του περιλαμβάνει 139 χορωδιακά έργα με ορχήστρα (84 από τα οποία παρουσίασε σε πρώτη ελληνική εκτέλεση), 870 άλλα χορωδιακά, 23 όπερες και πάνω από 800 Lieder. Πολλοί Έλληνες συνθέτες τού έχουν αφιερώσει έργα τους.

ΧΟΡΩΔΙΑ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»

Η Χορωδία «Μακεδονία» ιδρύθηκε το 1993 από το Γενικό Διευθυντή των Μουσικών Συνόλων της Ε.Ρ.Τ., κ. Μίγκη Θεοδωράκη, με Διευθυντή τον Αντώνη Κοντογεωργίου. Η Χορωδία, που αριθμεί 45 μόνιμα μέλη, προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τα μέλη της Χορωδίας του Δήμου Θεσσαλονίκης, που μετονομάστηκε μετέπειτα σε «Χορωδία Φίλων της Μουσικής Θεσσαλονίκης».

Από την ίδρυσή της, το 1993, η Χορωδία «Μακεδονία» έχει πραγματοποιήσει 90 συναυλίες με συμφωνικές ορχήστρες, από τις οποίες αναφέρονται δέκα έξι στο Φεστιβάλ Αθηνών (Ηρώδειο), μία στο Μόναχο (Φεστιβάλ Ευρωπαϊκών Ορχηστρών σε συνεργασία με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών), δώδεκα στις Η.Π.Α. και τον Καναδά, τέσσερις στα πλαίσια του Φεστιβάλ των «Δημητρίων» και έξι στα πλαίσια του Φεστιβάλ της Επιδαύρου.

Το ρεπερτόριο της Χορωδίας, συνυπολογιζόμενου και εκείνου ως «Χορωδίας Φίλων της Μουσικής», ξεπερνά τα 140 έργα, από τα οποία 30 σε πρώτη ελληνική εκτέλεση, 8 όπερες, καθώς και 150 περίπου μικρότερες a capella συνθέσεις ή με μικρότερο οργανικό σύνολο. Από τα έργα με ορχήστρα αναφέρονται: *Weihnachtsoratorium*, *Osteroratorium*, *Kantate BWV 10* και *Kantate BWV 76* του J. S. Bach, *Die Israeliten in der Wüste* του C. Ph. E. Bach, *Sinfonie Nr 9*, *Meersstille und glückliche Fahrt* και *Fantasie C-moll* του Beethoven, *Romeo et Juliette* του Berlioz, *Nänie*, *Alt-Rhapsodie*, *Schicksalslied* και *Ein deutsches Requiem* του Brahms, *Szenen aus Goethes 'Faust'* του Schumann, *Styx* του Kancheli, *Misa Tango* του Bacalov, *Stabat Mater* του Dvořák, *Requiem* και *Pavane* του Fauré, *Quare fremerunt gentes* του Franck, *Orfeo ed Euridice* του Gluck, *La Tempesta*, *Die Schöpfung* και *Stabat Mater* του Haydn, *M'sa Glagolskaja* του Janáček, *Te deum* του Kodály, *Sinfonie Nr 2 & 3* του Mahler, *Ein Sommernachstraum*, *Sinfonie Nr 2 ('Lobgesang')* και *Die erste Walpurgisnacht* του Mendelssohn, *Amal and the night visitors* και *Missa Opulchritudo* του Menotti, *C-moll Messe*, *Requiem*, *Krönungsmesse* και *Ave Verum Corpus* του Mozart, *Carmina Burana* του Orff, *Stabat Mater* του Pergolesi, *Alexander Nevsky* του Prokofiev, *Daphnis et Chloé* του Ravel, *Stabat Mater* του Rossini, *Ein Überlebender aus Warschau* του Schönberg, *Die Hinrichtung des Stepan Razin* και *Sinfonie Nr 13 ('Babi Yar')* του Shostakovich, *Es-Dur Messe* του Schubert, *Oedipus Rex* του Stravinsky, *Quattro pezzi sacri*, *Messa da Requiem* και *La Traviata* του Verdi, *Lauda Jerusalem* του Vivaldi, *Ev Βηθλεέμ* και *Τετέλεσται* του Αδάμη, *Άγιος Δημήτριος*, *Συμφωνία 1821* και *Στο Χριστό στο κάστρο* του Ασπρινίδη, *3^η Συμφωνία*, *Canto Olympico*, *Ζορμπάς*, *Άξιον Εστί*, *Πνευματικό Εμβατήριο*, *Λειτουργία εις Κεκοιμημένους* και *Κατά Σαδδουκαίων* του Θεοδωράκη, *Ορέστεια* του Ξενάκη, *Συμφωνία Αρ. 2* του Χρήστου, *Lord of the Rings* του H. Shore, Μουσική από τον κινηματογράφο του E. Morricone κ. α.

Η Χορωδία «Μακεδονία» έχει συμπράξει επανειλημμένα με τις Κρατικές Ορχήστρες Θεσσαλονίκης και Αθηνών, τη Συμφωνική Ορχήστρα της Ε.Ρ.Τ., καθώς και με τις: Φιλαρμονική του Λονδίνου, «I Solisti Veneti», Φιλαρμονική Ορχήστρα του Στρασβούργου, Ορχήστρα της Πράγας, Εθνική Φιλαρμονική Ορχήστρα της Ρώμης και με Μαέστρους, μεταξύ άλλων, τους Kurt Masur, Claudio Scimone, Olaf Koch, Jordi Mora, Helmut Rilling, Yehudi Menuhin, Jansung Kachidze, Michel Tabachnic, Vladimir Ashkenazy, Ennio Morricone, Λουκά Καρυτινό. Έχει συνεργαστεί με σολίστες παγκοσμίου φήμης, ανάμεσα στους οποίους οι Yehudi Menuhin, Yuri Bashmet, Αγνή Μπάλτσα, Μαρκέλλα Χατζιάνο, Βαγγέλης Χατζησίμος, Σόνια Θεοδωρίδου, Μίσα Ικέουτσι, Φραγκίσκος Βουτσίνος, Silvio Gualda, Marina Domashenko, Hector Ullisses Pasarella, Sissel κ. α.

ΧΟΡΩΔΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Διεύθυνση Χορωδίας: Αντώνης Κοντογεωργίου

Soprani

Γκίνα Χιονάτη
 Παπαστεργίου Εύδη
 Χατζηκυριακίδου Έλλη
 Νότα Άρτεμις
 Στάθη Μαρία
 Τέλη Ανίλα
 Βούλγαρη Αλεξάνδρα
 Αμανατίδου Λίλιαν
 Μιχαηλίδου Σωτηρία
 Τσιφοδήμου Κορτέσσα
 Τοπαλίδου Φεβρωνία
 Πασχαλίδου Μελίνα
 Κεκετσίδου Κυριακή
 Στυλιανάκη Άννα
 Μαβίνη Χριστίνα
 Μελιγκοπούλου Μαρία
 Παπαδημητρίου Μαρία

Alti

Σαμαρά Μαρία
 Αναστασιάδου Αναστασία
 Καλογεροπούλου Δέσποινα
 Ελευθερίου Φανή
 Σαρόγλου Αγγέλα
 Γαλαχουσίδου Ανθή
 Αθανασάτου Δήμητρα
 Θωμοπούλου Αθανασία
 Σερενίδου Νίκη
 Χατζοπούλου Λία
 Τσένοβα Λόρα
 Νάκου Εύη
 Γεωργελή Μαρία
 Καπετανίδου Νικολέτα
 Στράνη Κωνσταντίνα
 Τζελή Άννα
 Μακρή Νάνσυ

Tenori

Αλευρόπουλος Σταύρος
 Κετικίδης Γιάννης
 Κελέκης Παναγιώτης
 Ιωαννίδης Λάζαρος
 Σωτηρούδης Απόστολος
 Κυριακού Νίκος
 Σακελάρης Γιάννης
 Μπάρμπας Αλέξανδρος
 Τζίμας Γιώργος
 Παπάζογλου Ρωμανός
 Σουργκούνης Βαγγέλης
 Βαβαρούτσος Βίκτωρ
 Τσέτσιλας Αστέριος
 Μπαρλαγιάννης Βασίλης
 Ζαμαντζάς Δημήτρης
 Μουσουλίδης Δαμιανός

Bassi

Νότας Χρόνης
 Πάντσιος Θεόδωρος
 Πυριαλάκος Γρηγόρης
 Κούκας Γιάννης
 Παπαγεωργίου Δημήτρης
 Λαμπρόπουλος Χριστόδουλος
 Τζουβάρας Γιώργος
 Μπακαλάκος Αλέξανδρος
 Παύλου Θανάσης
 Παρασκευάς Δαμιανός
 Μπεκιαρίδης Πέτρος
 Ζαΐμης Γιώργος
 Σέγκλιος Ζήσης
 Κουτσοκώστας Κωνσταντίνος
 Γαϊτάνος Παναγιώτης

Βοηθός διευθυντή χορωδίας: Νίκος Κυριακού
 Πιάνο χορωδίας: Νίκη Σερενίδου

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΓΑΡΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος	Αλέξανδρος Μπακατσέλος
Αντιπρόεδρος	Γεώργιος Πενέλης
Γενικός Γραμματέας	Στέλιος Νέστωρ
Ταμίας	Παναγιώτης Μάμαλης
Μέλη	Ακκάς Γεώργιος Αναστασιάδου - Πασσιά Ελένη Λαμπράκης Χρήστος Μακρίδου Καλλιόπη Πάντου Άννα Πυλαρινός Κωνσταντίνος

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ»**

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος	Κωνσταντίνος Πυλαρινός
Αντιπρόεδρος	Γεώργιος Ακκάς
Γενικός Γραμματέας	Τερέζα Βαλαλά
Ταμίας	Θωμάς Τρικούκης
Μέλη	Αθανασιάδης Γιώργος Κωνσταντινίδης Παντελής Λαμπράκης Χρήστος Μπακατσέλος Αλέξανδρος Νέστωρ Στέλιος Παντερμαλής Δημήτριος Ψωινός Δημήτριος

Καλλιτεχνική Διεύθυνση: **Νίκος Αθναίος**

Οικονομική - Διοικητική Διεύθυνση: **Μηλίτσα Χασάπη**

Τεχνική Διεύθυνση: **Απόστολος Ανδριάς**

**ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
THESSALONIKI STATE SYMPHONY ORCHESTRA**

Καλλιτεχνικός Διευθυντής

Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης

Μύρων Μιχαηλίδης

ΕΙΔΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ (ΕΤΟΣ)

Πρόεδρος

Βασίλης Γάκης

Αντιπρόεδρος

Κωνσταντίνος Καλαϊτζής

Μέλη

Θεοφάνης Καραγιώργος

Στέλλα Μπότζα

Ευσταθία Μαυρίδου-Γκουτζίκα

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

Σύλλογος Φίλων Μουσικής Αθηνών
Αθηνναϊκή Ζυθοποιία (επί Προεδρίας Μηνά Τάνες)
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (επί Διοικήσεως Θεοδώρου Καρατζά)
Ακτή Μυρίνας
Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος (επί Προεδρίας Ιωάννη Στουρνάρα)

ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

Μαργαρίτα Γελβάρη

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΕΣ

Βικτωρία Κ. Πυλαρινού
Σάκης και Μαργαρίτα Αθανασιάδη

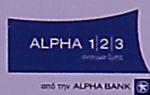
**Έκδοση Ο.Μ.Μ.Θ.
Τμήμα Προβολής, Πωλήσεων
& Δημοσίων Σχέσεων**

Κείμενα - επιμέλεια ύλης: Αύρα Ξεπαπαδάκου
Μεταφράσεις: Κριστίν Μπίερμαν
Διόρθωση Κειμένων: Δήμητρα Αθανασάτου
Σχεδιασμός εντύπου: **καπάνιgraphix**
Εκτύπωση: Μαμαλάκης Α.Ε.

ΧΟΡΗΓΟΣ ΚΟΘ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΤΟΥΣ ΟΜΜΘ

fena.
fenafresh

NOYNOY® SONY

BOUTARI
Ποιότητα Ζωής

Dewar's
TWELVE 12 YEARS OLD
Οι λέξεις DEWAR'S, WHITE LABEL
και ο HIGHLANDER είναι σήματα κατοχυρωμένα.

EURO
mobile
HOUSE
Το όμιλό σας καλύτερη στιγμή του!

25ns Μαρτίου & Παραλία - τηλ. 2310 895 800 - www.tch.gr